

Pedagogisk verksamhet för att
förebygga utmanande beteende
i småbarnspedagogisk
verksamhet

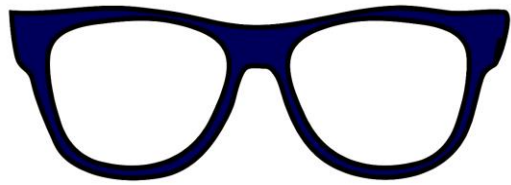
Noora Lohi

noora.lohi@arcada.fi

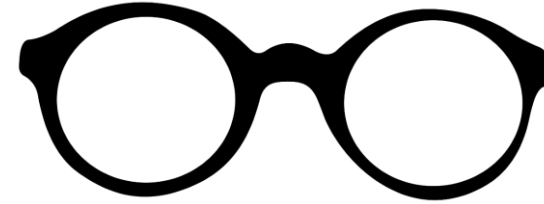
Hurudan är en utmanande situation?

- I utmanande situationer agerar barnet eller barnen
 - aggressivt,
 - trotsigt,
 - rastlöst (svårt att vara stilla, högljudd, söker uppmärksamhet, okoncentrerad),
 - tillbakadraget eller
 - får ett starkt känslomässigt utbrott.
- Beteende som det som beskrivs ovan förstås i Ahonens studie som barns uttryck för behov av socioemotionellt stöd.

Hur tolkar du barnets beteende?

- Barnet är jobbigt, har försenad utveckling, det är nog någo, nån borde nog göra nåt
- Vild, lyssnar inte, vimsar omkring utan nåt vett
- Elak, gör saker med flit, vill bara ha uppmärksamhet

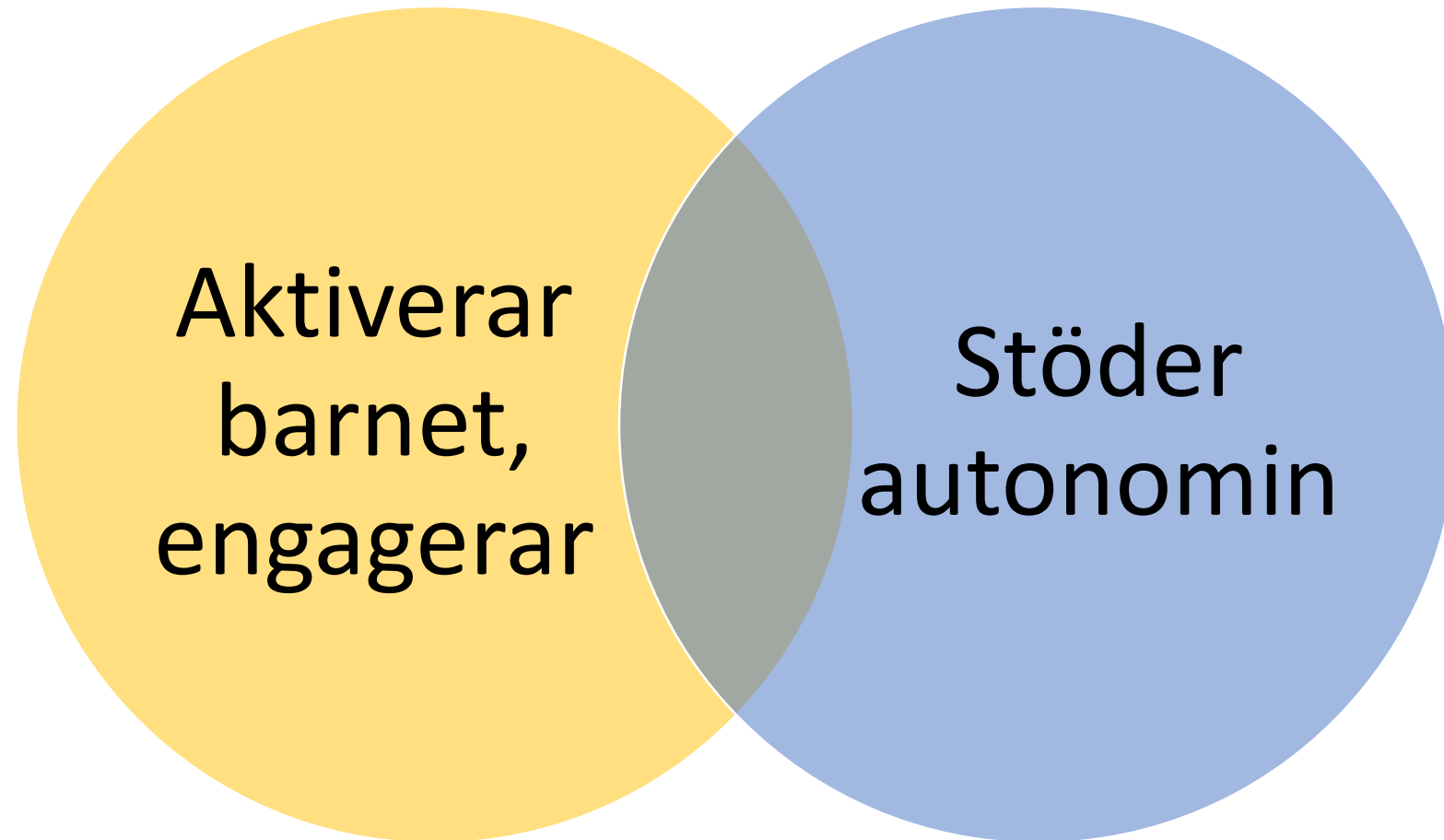

- Barnet vill nog, men kan inte ännu
- Nyfiken, livlig, glad, ivrig
- Söker kontakt
- Söker hjälp

Utmanande situationer uppstår när

- Miljön och den vuxna inte stöder barnet tillräckligt
- Det finns för stora förväntningar på barnets beteende, t.ex. ett barn måste sitta stilla, ska slutföra uppifter...
 - Ett explosivt barn – otillräckligt stöd för självreglering
 - Tillbakadraget barn – press att delta
- Nyckeln är att ändra på den vuxnas beteende och verksamhetskultur

En sensitiv pedagog

Påstående 1:

Daghemmets traditionella verksamhetskultur skapar utmanande situationer

- Största delen av de utmanande situationerna hände vid ledda **samlingar** med över 10 barn (63/186)
 - Samlingarna vuxenledda, följer samma struktur (veckodagar...), barn verkar ha det tråkigt och är inte engagerade/förbundna
 - Att slutföra enligt planerat och vänta provocerar ofta till utmanande beteende. Med ett sensitivt, flexibelt grepp kunde man undvika utmanande beteende.
 - I planeringen borde allas behov tas i beaktande och tillräckliga stödåtgärder planeras in
- **Övergångssituationer** skapar utmanande beteende (44/186)
 - Ofelxibilitet skapar trots (t.ex. klä av vid vilan). Rutiner behöver utvecklas!

Påstående 2:

Pedagogens växelverkan är i nyckelposition i utmanande situationer

Pedagogens växelverkan påverkar på 2 sätt:

- För det första var lösningarna/besluten /valen de gjorde tydligt kopplade till **hur situationen utmynnade**
- För det andra var lösningarna starkt kopplade till barnets känslomässiga **välbefinnande**

Varm växelverkan

- Uppmuntra barnet till växelverkan
- Delad förståelse över situationen och barnets känslor och behov
- Visar empati (starka känslotillstånd hos barnet går ner)
- Insikt över egna känslor och tankar
- Tolka situationer "rätt"
- Sensitivitet och situationsintelligens
- Se barnets behov av mera stöd, inte straff

- Distanserad växelverkan

- Vara avlägsen, beskyllande
- Inte stöda barnets positiva självbild, utan får barnet att se sig som dum, otillräcklig...
- Hålla hårt fast vid och gömma sig bakom rutiner och strukturer
- Se till att allt är säkert och uppgifter slutförs
- Förstår inte barnets behov, känslor och tankar
- Rutinmässiga kommandon (sitt stilla!)

Kvaliteten på växelverkan

- Pedagogens förståelse för att det finns något bakom barnets beteende (neurologiskt, miljömässigt). Beteendet är inte barnets fel. (jfr. Greene 2008; 2010)
- Att vara ständigt på akt, förbereda sig för det värsta
- Att se mellan fingrarna för att inte provocera beteendet
- Tro på att ett autoritativt sätt provocerar

Påstående 3:

Man kan genom pedagogiska val undvika och lösa utmanande situationer

Smågrupps-
verksamhet

Förebyggande

Positiv feedback

Smågruppsverksamhet

- Positiva effekter:

- Möjliggör förebyggande verksamhet, pedagogen ser när det håller på och eskalerar
- Ser början till konflikter i ett tidigare skede och kan ingripa

- Mindre väntande för barnen, mer aktivt deltagande > mindre frustration
- Barnen är mer engagerade i verksamheten
- Lugnare lärmiljö – mer avstressat

- Barnen blir sedda
- Pedagogen har bättre förståelse för barnets inre tillstånd
- Möjliggör individuellt bemötande och att se de individuella behoven
- Lättare att skapa närmare relationer och vara närvarande

Förebyggande åtgärder

- Ta i beaktande barnens behov vid planering av dag /vecka
- Planera verksamheten så aktiv och lekfull som möjligt
- Undvika samlingar i stora grupper
- Stöd i vardagen:
 - Bildstöd, aktivitetskuddar, tidtagarur, trafikljus

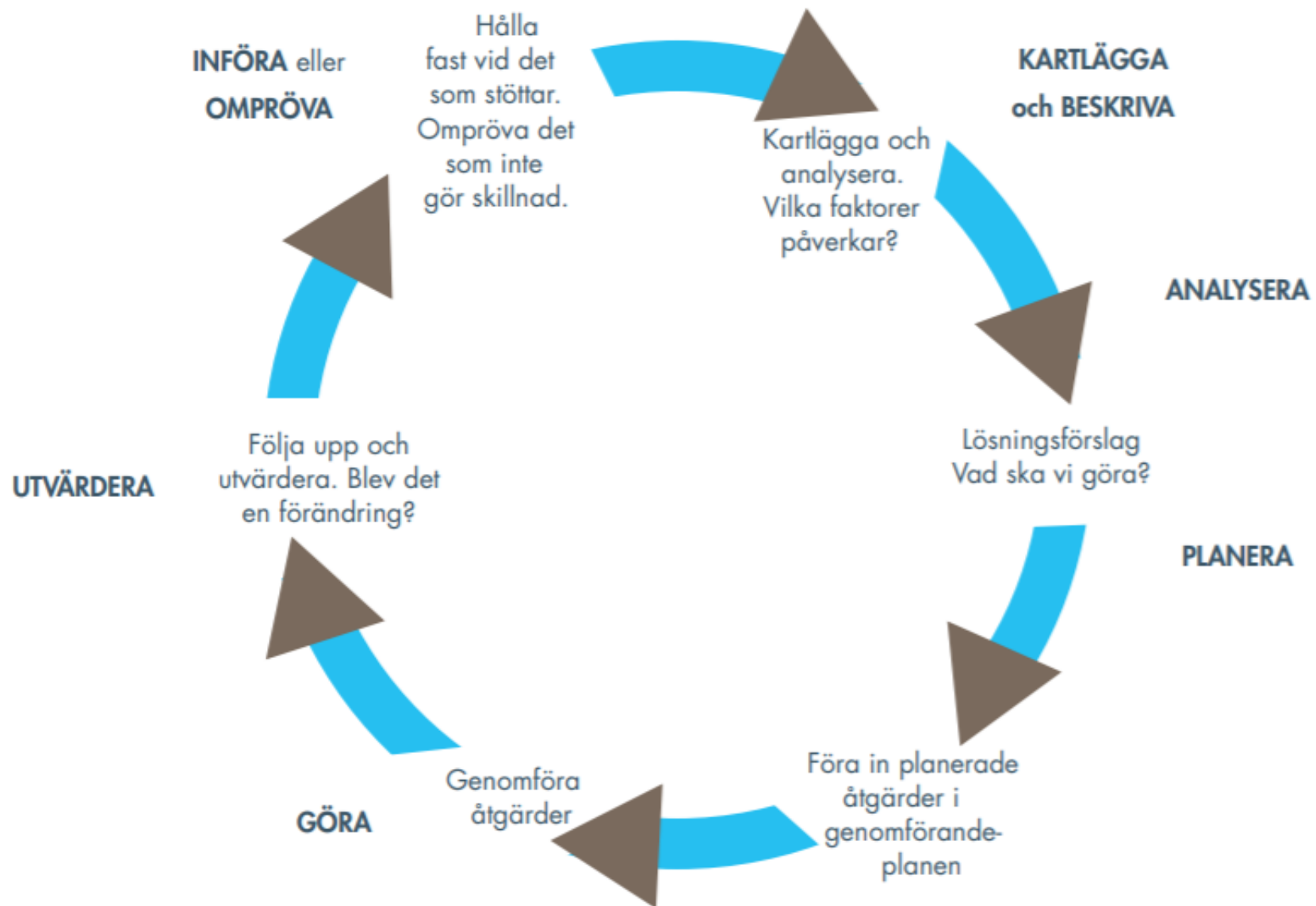
Positiv feedback

- Positiv feedback är ett starkt verktyg och det har koppling med lärande och utvecklig
- Effekten av positiv feedback är kopplad med den vuxnes varma växelverkan. Feedbacken känns äkta. Den icke-engagerande pedagogens feedback har inte lika positiv effekt.
- Pedagogen behöver medvetet fokusera på att ge positiv feedback åt barn med socioemotionella utmaningar. Det blir mycket negativ feedback, pga säkerhetsfrågor och en negativ cirkel uppstår lätt. Vad kan man se genom fingrarna?
- Se barnet som helhet – hitta styrkorna
- Viktigt att tänka igenom förväntningarna på barnet, för att möjliggöra positiv feedback
- Lätt att se koppling mellan positiv feedback och beteende

Påstående 4:

Utmanande situationer tvingar pedagoger till kritisk reflektion kring sin verksamhet

- Reflektion ensam och tillsammans med kollegor och barn
- Reflektion krävs för utveckling
- Förnyelse av verksamhetskultur och rutiner kan vara svårt, utomstående stöd kan behövas
- Fokusera på reflektion kring innehåll, verksamhet, rutiner mm istället för att sitta och reflektera kring orsaker i barnet.

Reflektion

- I detta sammanhang hänvisar reflektion till utvärderingen av den pedagogiska verksamheten och växelverkan hos pedagogen, ensam eller tillsammans med andra pedagoger eller barn.
- Få en bild av vad man lyckats med och vad man behöver utveckla. Har man givit socioemotionellt stöd?
- Se förloppet ur barnets perspektiv
- Öka arbetsvälmående och ork, empowerment
- Procesera situationer som överraskat, t.ex. egen känslointensitet

Hur kan vi förebygga stress på daghemmet?

Känn barnen på
individuell nivå

Mår alla bra?

Hur kan den fysiska
miljön göras mindre
belastande?

Behövs stöd för
kommunikation?

Är grundbehoven
tillgodosedda?

Värdegrunden och
verksamhetskulturen

Ha tydliga regler och
rutiner

Lågaffektivt
bemötande

Trygga vuxna

Källor

Ahonen, L. (2015). *Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa*. Tampere: Tampere University Press.

Socialstyrelsen (2017). Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet.